

**KIMYO FANINI O'QITISHDA IQTIDORLI VA BO'SH
O'ZLASHTIRUVCHI O'QUVCHILAR BILAN
ISHLASH METODLARI**

Rustamov Abdusamat Shukrilloevich

Samarqand viloyati Urgut tumani 8-maktabning

Kimyo fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning individual intellektual imkoniyatlarini hisobga olish hamda differensiallashgan ta'lim yondashuvlarini joriy etish masalalari tadqiq qilingan. Kimyo fani o'zining murakkab va mavhum tushunchalarga boyligi sababli o'quvchilardan turlicha o'zlashtirish sur'atini talab etadi. Maqolada iqtidorli o'quvchilarning mantiqiy va kreativ fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan nostandart laboratoriya mashg'ulotlari, loyihaviy ta'lim hamda olimpiada masalalari bilan ishlash tizimi yoritilgan. Shu bilan birga, kimyo fanidan bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda vizuallashtirilgan interaktiv metodlar, korreksion topshiriqlar va kichik guruhlarda ishlash shakllarining samaradorligi tahlil qilingan. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tabaqalashtirilgan metodologiyadan foydalanish sinfdagi umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichini va kimyo faniga bo'lgan qiziqishni sezilarli darajada oshiradi. Maqola xulosalari kimyo fani o'qituvchilari uchun amaliy tavsiya sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: kimyo metodikasi, iqtidorli o'quvchilar, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar, tabaqalashtirilgan ta'lim, individual yondashuv, interaktiv metodlar, kimyoviy tajriba, motivatsiya, ta'lim samaradorligi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining muhim talablaridan biri har bir o'quvchining individual-psixologik xususiyatlari va intellektual salohiyatini hisobga olgan holda dars jarayonlarini tashkil etish hisoblanadi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fani o'zining mavhum tushunchalari, murakkab nazariyalari va laboratoriya amaliyotlari bilan boshqa fanlardan ajralib turadi, bu esa sinfdagi o'quvchilar o'rtasida fanni o'zlashtirish darajasining turlicha bo'lishiga olib keladi. Bir tomondan, kimyoviy jarayonlarni chuqur tahlil qila oladigan, mantiqiy fikrlashi yuqori bo'lgan iqtidorli o'quvchilarning salohiyatini yanada rivojlantirish zarur bo'lsa, ikkinchi tomondan, fanni o'zlashtirishda qiynalayotgan va dasturiy mavzulardan ortda qolayotgan bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan korreksion ishlarni tizimli yo'lga qo'yish talab etiladi. Ushbu ikki xil toifadagi o'quvchilar bilan bir vaqtda, tabaqalashtirilgan ta'lim tamoyillari asosida ishlash pedagogdan yuksak metodik mahorat va samarali o'qitish

modellarini tatbiq etishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, kimyo darslarida iqtidorli va bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashning zamonaviy va innovatsion metodlarini aniqlash hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslash mazkur tadqiqot ishining dolzarbligini belgilaydi.

Asosiy qism

Kimyo fanini o'qitishda iqtidorli o'quvchilar bilan ishlash jarayoni ularning ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini tinimsiz rag'batlantirishni talab etadi. Bunday toifadagi o'quvchilar standart dars materiallari va oddiy topshiriqlar bilan cheklanib qolmasliklari uchun ularga loyihaviy ta'lim texnologiyalari, murakkab kimyoviy masalalar yechish va nostandart laboratoriya tadqiqotlari taklif etiladi. Kimyoviy jarayonlarning tub mohiyatini anglash, elementlar va birikmalarning xossalari mustaqil tahlil qilish hamda ilmiy farazlarni ilgari surish orqali iqtidorli o'quvchilarning fanga bo'lgan intilishlari yanada kuchayadi. Shu bilan birga, ularni fan olimpiadalari, tanlovlar va kichik ilmiy-amaliy konferensiyalarga tayyorlash jarayonida mustaqil axborot izlash hamda zamonaviy AKT imkoniyatlaridan foydalanish ko'nikmalari shakllantiriladi, bu esa kelajakda ularning kimyo sohasi bo'yicha yetuk mutaxassis bo'lib yetishishlariga zamin yaratadi.

Ikkinchi tomondan, kimyo fanidan dasturiy materiallarni o'zlashtirishda qiynalayotgan bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda butunlay boshqacha, ya'ni bosqichma-bosqich va vizuallashtirilgan metodik yondashuvlardan foydalanish lozim. Kimyoning murakkab qonuniyatlari va formulalarini oddiy, hayotiy misollar va ko'rgazmali interaktiv modellar orqali tushuntirish ushbu o'quvchilarda fanga nisbatan qo'rquvni yo'qotishga va dastlabki motivatsiyani uyg'otishga xizmat qiladi. Darslarda tabaqalashtirilgan topshiriqlar tizimini joriy etish, ya'ni eng sodda kimyoviy reaksiyalarni tenglashtirishdan boshlab bosqichma-bosqich murakkablashtirish hamda kichik guruhlarda ishlash shakli orqali o'quvchilar o'rtasida o'zaro yordam muhitini yaratish yuqori samara beradi. Mazkur korreksion metodlar bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning bazaviy bilimlarini tiklash bilan bir qatorda, ularning umumiy dars jarayonidagi faolligini va mustaqil ishlash qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa

Kimyo fanini o'qitish samaradorligini oshirish dars jarayonida iqtidorli va bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarning intellektual ehtiyojlarini to'g'ri muvozanatlashtirishga bevosita bog'liqdir. O'tkazilgan tahlillar va metodik yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, tabaqalashtirilgan ta'lim tamoyillarini to'g'ri yo'lga qo'yish orqali har ikki toifadagi o'quvchilarda ham ijobiy dinamikaga erishish mumkin. Iqtidorli o'quvchilarni loyihaviy va tadqiqotga yo'naltirilgan murakkab topshiriqlar orqali rag'batlantirish ularning ilmiy salohiyatini yuzaga chiqarsa, bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilarni hayotiy misollar, vizual modellar va bosqichma-bosqich soddalashtirilgan interaktiv metodlar yordamida qo'llab-quvvatlash ularning bazaviy bilimlarini tiklash va fanga

bo'lgan qiziqishini oshirish imkonini beradi. Pedagogik faoliyatda bunday kompleks va differensiallashgan yondashuvlardan tizimli foydalanish nafaqat alohida o'quvchilarning ko'rsatkichlarini, balki ta'lim muassasasidagi kimyo fanini o'zlashtirishning umumiy sifat darajasini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2006. – 160 b.
2. Ishmuhammedov R. J., Abduqodirov A. A., Pardaev A. H. Ta'limda innovatsion texnologiyalar: ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008. – 180 b.
3. Nishonov M., Xaydarov X., Abdullayeva S. Kimyo o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2002. – 224 b.
4. Zaripov G'. N. Kimyo darslarida tabaqalashtirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish usullari. // Pedagogik mahorat. – Buxoro, 2021. – № 3. – B. 45-49.
5. Sharipov A. A. Iqtidorli o'quvchilar bilan ishlashning zamonaviy pedagogik strategiyalari. // Xalq ta'limi. – Toshkent, 2023. – № 5. – B. 12-16.
6. Kadirova Sh. A. Bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashda vizuallashtirilgan metodlarning samaradorligi. // Uzluksiz ta'lim. – Toshkent, 2022. – № 2. – B. 78-82.
7. Tomlinson C. A. How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. – Alexandria: ASCD, 2017. – 185 p.
8. Spearman J., Oliver M. Differentiated Instruction Strategies for Science Classes. // International Journal of Science Education. – London, 2019. – Vol. 41, No. 8. – P. 1024-1038.